

พงศ์เทพ จันทรชิต. 2550. *สภาพการอนุรักษ์พันธุ์ปลาในบึงละหานของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ.*

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ. ดร.ประสิทธิ์ ประคองศรี,
รศ. ประภาส โฉลกพันธ์รัตน์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร 2) สภาพการจับปลาในบึงละหาน และการได้รับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจับปลาของเกษตรกร 3) สภาพการอนุรักษ์ การได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์และปัญหาในการอนุรักษ์พันธุ์ปลา และ 4) เปรียบเทียบสภาพการอนุรักษ์พันธุ์ปลาของเกษตรกรที่มีสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการแตกต่างกัน และผลการทดสอบสมมติฐาน ประชากรในการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรที่จับปลาในบึงละหานจำนวน 621 ครัวเรือน 18 หมู่บ้าน 4 ตำบล ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 243 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติ และค่า F-test และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติของเกษตรกรในแต่ละคู่ด้วยวิธีของ Scheffe' test ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

ผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมด หรือร้อยละ 97.1 เป็นชาย มีอายุเฉลี่ย 49.7 ปี ร้อยละ 92.2 สมรสแล้ว ร้อยละ 85.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.76 คน มีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 14.82 ไร่ มีรายได้รวมที่เป็นเงินสดของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2545-2547 เฉลี่ย 171,302.93 บาท/ครัวเรือน มีประสบการณ์การจับปลาเฉลี่ย 16.84 ปี มีเรือประมง 1 ลำ ใช้ระยะเวลาการจับปลาในรอบวันเฉลี่ย 5.65 ชั่วโมง ออกจับปลาเฉลี่ย 15.42 วัน/เดือน ใช้ระยะเวลาในการจับปลาเฉลี่ย 1-3 เดือน/ปี ใช้เครื่องมือช่วยเป็นหลักในการจับปลา มีปริมาณปลาจับได้เฉลี่ย 2,039.18 กิโลกรัม/ครัวเรือน/ปี มีรายได้เฉลี่ย 50,373.68 บาท/ครัวเรือน/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่จับได้ปลาหมอช้างเหยียบ ปลาสร้อยนกเขา และปลาไส้ตัน ปัญหาในการอนุรักษ์พันธุ์ปลา ที่สำคัญที่สุดคือ ขาดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์ปลา ร้อยละ 79.8 ไม่เคยได้รับการได้รับการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์พันธุ์ปลาจากหน่วยงาน/องค์กรท้องถิ่น ร้อยละ 42.0 เคยได้รับข้อมูลข่าวสารทางวิทยุโทรทัศน์

ผลการศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ปลาของเกษตรกร ทั้ง 7 ด้าน จำนวน 33 เรื่อง พบว่า พฤติกรรมที่เกษตรกรปฏิบัติทุกครั้ง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) เคารพกฎหมายและปฏิบัติตาม พ.ร.บ. การประมง 2) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของชุมชนในการห้ามจับปลาในเขตอนุรักษ์ และ 3) ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงสู่แหล่งอาศัยของปลา เกษตรกรปฏิบัติบางครั้ง จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ 1) ใช้เครื่องมือทำการประมงตาม พ.ร.บ. การประมงกำหนด 2) งดจับปลาในฤดูปลามีไข่ 3) จับปลาใน ขนาดที่เหมาะสม (ขนาดโตเต็มวัย) 4) เก็บพืชน้ำในปริมาณ และขนาดที่เหมาะสม 5) จับปลาได้ ขนาดเล็กแล้วเคยปล่อยในแหล่งน้ำให้เจริญเติบโตต่อไป 6) เคยระมัดระวังไม่ให้สารเคมี ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชปนเปื้อนในแหล่งอาศัยของปลา 7) เมื่อพบเห็นผู้ที่กระทำการประมงผิดวิธีเคยแจ้งให้ ผู้นำหมู่บ้านหรือ เจ้าหน้าที่ของศูนย์ป้องกันฯ ทราบ 8) ร่วมกันกับคนในชุมชนกำหนดเขตอนุรักษ์ พันธุ์ปลา 9) กำจัดของเสียออกจากน้ำทิ้งจากครัวเรือนก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ 10) คอยสังเกต ความผิดปกติของแหล่งน้ำ 11) กำจัดสิ่งกีดขวางการอพยพเพื่อสืบพันธุ์วางไข่ของพันธุ์ปลา 12) ช่วย จัดสภาพแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับการสืบพันธุ์วางไข่ของปลา เช่น หากิ่งไม้ไปวาง 13) ทำบุญด้วยการปล่อยปลา ปล่อยเต่า 14) ควบคุมศัตรูของสัตว์น้ำ เช่น งู และ นกบางชนิดไม่ให้มีอยู่ในบริเวณ แหล่งแพร่ขยายพันธุ์ของปลา 15) เคยให้อาหารปลา เช่น เศษอาหาร ปลาขี้ขาว รำ 16) เคยกำจัดและ ควบคุมพืชน้ำหรือวัชพืชน้ำ เช่น ผักตบชวา เมื่อเห็นว่ามีความมากเกินไป 17) เข้าร่วมพัฒนา ปรับปรุงแหล่งน้ำ 18) ร่วมกำหนดกฎเกณฑ์การห้ามจับปลาในเขตอนุรักษ์และบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน กฎ 19) ชักชวนสมาชิกในครัวเรือน เพื่อนบ้าน และสมาชิกในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์พันธุ์ปลา และ 20) เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์พันธุ์ปลาแก่สมาชิกในครัวเรือน

ผลการเปรียบเทียบสภาพการอนุรักษ์พันธุ์ปลาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่มีระยะเวลา การจับปลาในรอบวัน ประสบการณ์การจับปลา วัตถุประสงค์การจับปลา และ รายได้จากการจับ ปลาแตกต่างกันมีสภาพการอนุรักษ์พันธุ์ปลาแตกต่างกัน

Pongthep Jantharachit. 2007. *Conditions on Fish Conservation in Bung Lahan of Farmers Changwat Chaiyaphum*. Master of Science Thesis in Agriculture Extension, Graduate School, Khon Kaen University.

Thesis Advisors : Assoc.Prof. Dr. Prasit Prakongsri,
Assoc.Prof. Prapast Chalorkpunrut

ABSTRACT

The objectives of the study were to 1) investigate current conditions of certain socio-economic; 2) status of fishers in Bung Lahan, Changwat Chaiyaphum; 3) conditions on fish conservation, conservation education, and problems facing; and 4) to compare the conditions on fish conservation of farmers from different some selected socio-economic aspects. Two hundred and forty three fish catch farmers in 18 villages 4 sub district in Changwat Chaiyaphum Were respondent. The data was collected by interview, schedull and analyzed by SPSS for Windows in frequency , percentage, mean t-test, F-test and Scheffe' test statistical differences at .05

The study revealed almost all of the farmers, (97.1%) were men, with an average age 49.7 years. 92.2 % were married, 85.2% had completed primary education, and they had an average of 4.76 family members, and possessed 14.82 rais. For the years 2002-2004 the cash income was 171,302.93 baht per household. They were experienced in this occupation for an average of 16.84 years and owned one fishing boat. The average time spent on fish catch was 5.65 hours per day. The average duration of fish catch accounted for 15.62 days per month and 1-3 months per year. relied on gill net as their fishing equipment. The average volume of fish catch 2,039.18 kg per household per year, the average they generated an annual income (from fishery) 50,373.68 baht per household per year. The kinds of caught fish included *Pristolepis fasciatus*, *Osteochilus hasseltii*, and *Cyclocheilichthys apogon* (Valenciennes, 1842). One of the most challenging problems in fish conservation in Bung Lahan, Changwat Chaiyaphum was that a conservation group had not been established. Most of them (78.9 %) conservation from were not trained in department and some district administrative organization but 42.0 % was qaired data and information on television.

For the study of farmers's behaviour on fish conservation in 7 items 33 issues were found the farmers continually practiced included the following 4 issues; 1) the farmers involved following the Law and the Fishery Act; 2) not to fish catch in the conservation zones drawn by their community; 3) not spilling garbage into fish living area into the fish habitats. There was 21 issues that the farmers occasionally practiced; 1) using only legal catching equipment specified in the Fishery Act by the Department of Fisheries; 2) not catching fish in the hatching season; 3) they caught only the substantially sized fish; 4) pick up aquatic plant improper quantity; 5) releasing a small size of fish to in water sources; 6) The precaution of using fertilizer and agricultural chemical; 7) they called the authorities upon finding any other people committing unconventional fishery; 8) specify fish conservation zoning; 9) filtering any garbage scraps from waste water before draining it into water sources; 10) They take note of and to report any unusual appearances in the water resource; 11) get rid of the obstructor for migration of fish; 12) manage of water resource fitted to fish fertilization; 13) conduct conservation activities by making merit by releasing fish as well as turtles; 14) and controlled such fish predators as snakes and certain birds by chasing them out of the fish's breeding areas; 15) fed the fish with surplus feeds, eg broken-milled rice and rice bran chaff; 16) conduct weed control; 17) involve in water sources development; 18) drawn the rule an regulation for conservation zone and fine obfender; 19) convince their household members to conserve fish varieties others to cooperate in fish conservation; 20) publicizing the fish conservation knowledge to household member.

The comparison on fish conservation showed that the respondent had different the average time spent on fish catching hours per day; fish-catching experience; purposes for catching fish accounted; and incomes generated from fishing had different in condition on fish conservation.